

Mässling - vaccination vid osäker immunitet

Bakgrund

Mässling är en **mycket smittsam** virusinfektion. Sedan allmän mässlingsvaccination infördes i Sverige 1982 är sjukdomen sällsynt, men fall förekommer.

Smittan är luftburen med små droppar som inandas eller når in via ögats slemhinna. Mässlingvirus inaktiveras snabbt utanför kroppen och överlever högst två timmar i luft eller på ytor. Inkubationstiden (tid från smitta till feberdebut) är oftast 10–12 dagar, men kan variera från 7 till 21 dagar. Typiska symtom är feber, torrhosta, snuva, lymfkörtelförstoring på halsen och bilateral konjunktivit med ljuskänslighet. Efter 2–4 dagar tillkommer makulopapulösa hudutslag som oftast börjar i hårfästet, bakom öronen och i övre delen av nacken. Inom 2–3 dygn sprider utslaget sig till bål och extremiteter och hos ca hälften av fallen även till händer och fötter. Utslagen finns kvar i ca 5–6 dagar. Vita, saltkornsliknande utslag, så kallade Kopliks fläckar, kan uppträda på kindslemhinnan från 2 dagar före till 2 dagar efter debut av hudutslag.

Smittsamheten är störst de första dagarna när personen har feber och tilltagande luftvägssymtom, men ännu inget utslag. Smitta kan dock ske från 4 dygn före debut av utslag till och med 4 dygn efter utslagen uppträtt. Smittsamhet efter exposition av mässlingsvirus kan ske från dag fem efter smittotillfället, således redan före symtomdebut.

Mässling kan leda till allvarliga komplikationer såsom pneumoni och encefalit med risk för bestående hjärnskada.

Det finns inga läkemedel mot mässling. Däremot kan smittspridning i ett samhälle förhindras genom effektiva vaccinationsprogram där vaccinationstäckningen är minst 95%. En dos MPR-vaccin ger immunitet hos 93-95 procent av alla vaccinerade individer. Två doser MPR-vaccin ger immunitet hos cirka 97-99 procent av de vaccinerade och krävs för ett långvarigt skydd.

Immunitet och rekommendationer för mässlingsvaccination till vuxna

Vaccination mot mässling ingår i grundskydd som rekommenderas till alla och infördes i Sverige 1982. Det måste alltid göras en individuell bedömning avseende sannolik immunitet och behov av vaccination. Genomgången mässling ger livslångt skydd.

- Personer som inte har haft mässling och som inte är vaccinerade har ofullständigt skydd. Personer vaccinerade med bara en dos bedöms också ha otillräckligt skydd.
- Personer födda utomlands med osäker vaccinationsstatus betraktas som ovaccinerade.
- Vissa personer är inte vaccinerade på grund av immundefekt, andra av ideologiska skäl.

För personer som saknar kännedom om tidigare genomgången sjukdom eller vaccination mot mässling kan nedanstående tabell vara ett stöd vid bedömning av mässlingsimmunitet hos de som har vuxit upp i Sverige. Personer som är födda före 1960 har nästan alltid haft mässling som barn. Personer födda på 1960- och 1970-talet som är uppvuxna i Sverige kan däremot ha undgått mässlingsinfektion och heller inte blivit vaccinerade med två doser. Uppgift om vilka vaccinationer man har fått kan fås från kommun- eller stadsarkivet i den kommun man är uppväxt.

Född	
före 1960	Har sannolikt haft mässling = behöver som regel inte vaccineras.
1960-69	5-10 % har inte haft mässling = ge två doser vaccin (1 år mellan).
1970-80	Har fått minst en dos vaccin i skollåldern = ge en dos vaccin.
1981 och senare	Har fått två doser vaccin och är immuna.

Immunitet och rekommendationer för mässlingsvaccination till barn

Antikroppar förs över till spädbarnet via placenta och ger ett visst skydd mot infektion under de första levnadsmånaderna. Om vaccinet ges för tidigt slås viruspartiklarna i vaccinet ut av antikropparna och vaccinet får därmed sämre effekt. Enligt barnvaccinationsprogrammet ges första dosen MPR-vaccin vid 18 månaders ålder, men kan erbjudas från 12 månaders ålder inom ramen för det allmänna vaccinationsprogrammet vid ökad smittrisk. En andra dos ges vid 6-8 års ålder via elevhälsan.

MPR-vaccinet kan ges från 9 månaders ålder (i särskilda fall från 6 månader). Om vaccinet ges under 12 månaders ålder skall dock en extra dos ges enligt barnvaccinationsprogrammet vid 18 månader förutom den dos som ges vid 6-8 års ålder via elevhälsan.

Asyl- och invandrarhälsan bedömer nyanlända barn och ungdomars vaccinationsstatus och vid behov kompletterar BVC och elevhälsan MPR-vaccination.